

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ИНСТИТУТ С МУЗЕЙ

НАЦИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ МУЗЕЙ

100 ГОДИНИ ОТ ОТКРИВАНЕТО
НА ПЪРВАТА ЕКСПОЗИЦИЯ
18. 05. 1905 - 18. 05. 2005 г.

Под редакцията на
проф. Васил Николов

БОРИНА

София, 2005

Национален археологически музей

100 години от откриването на първата експозиция

18. 05. 1905 - 18. 05. 2005 г.

Първо издание в България, 2005

E-mail: borina@borina.com

www.borina.com

ISBN 954-500-141-0

Всички права запазени.
Никоя част от тази книга
не може да бъде възпроизвеждана
по какъвто и да е начин
без писмено разрешение
на издателя.

© Археологически институт с музей - БАН

© Васил Николов, научен редактор, 2005

© Антоний Ханджийски, дизайн

© Издателска къща "БОРИНА", София

Постоянните експозиции на Музея от 1905 до 1993 г.	55
Мария Рехо	
Временните експозиции в Музея	93
Катя Меламед	
Последните експозиции на Музея	109
Зала Праистория.	109
Лиляна Перничева, Станимира Танева	
Зала Трезор	116
Мария Рехо	
Централна зала	120
Мария Рехо	
Зала Средновековие	130
Мargarита Ваклинова	
Музеят и публиката	141
Светла Петрова	
Личностите в Музея.	147

Съдържание

Предговор	7
Васил Николов	
Музеят като институция	9
Дочка Аладжова	
Музеят като изследователски център	15
Васил Николов	
Изданията на Музея	21
Мариана Радомирова	
Библиотеката на Музея	25
Мариана Радомирова	
Сградата на Музея	29
Красимира Карадимитрова	
Фондовете на Музея	37
Обща история на фондовете на Музея	37
Павлина Илиева, Иван Сотиров	
Фонд Каменни паметници	46
Красимира Карадимитрова	
Нумизматичен фонд	50
Дочка Аладжова	

Предговор

Въпреки че е създаден в края на 1892 г., Народният музей открива първата си експозиция в някогашната Бююк джамия и отваря врати за посещение на 18 май 1905 г. Денят не е избран случайно - това е именния ден на княз Фердинанд, който е подкрепял дейността на Музея и ремонта на сградата. На започналия в 11 ч. и продължил около два часа “модерен, но бавен церемониал” присъстват княз Фердинанд с военната и гражданската си свита, князете Борис и Кирил, министрите и дипломатическия корпус, столичния кмет, депутати, генерали, висши магистрати, университетски професори и обикновени граждани.

В дълга реч директорът на Музея Вацлав Добруски подробно представя събраната колекция, която от 165 предмета в началото, след 12 години достига 22642 единици. Археологическите паметници са получени както с предписание на Министерството на народното просвещение от 1895 г. до административните и училищните власти за предаване на случайно намерени находки, така и с ограничени по обем археологически разкопки. Преобладават античните каменни паметници, но и нумизматичната сбирка е вече доста богата. Добруски пледира за изграждане на “широко модерно здание” на Музея, което, обаче и до днес остава само мечта.

С кратка, но съдържателна реч княз Фердинанд обявява “Българския Народен музей за открит”. Актуално звучи посланието му “тоя храм на миналото... да се посещава ревностно не само от чужденци..., но и от всички българи, които тук могат да почерпят двойна поука: едно, че нашата земя принадлежи към най-благодородните кътове, които някога са играли роля в всемирната културна история, и друго, че културите въобще се слагат в течение на дълги векове чрез взаимодействия, като всеки народ според дарбите си дава много или малко оригинален печат на възприетото и наследеното.”

Слово произнася и проф. Иван Шишманов, министър на народното просвещение. Той очертава необходимостта от изучаването на далечното минало на българската земя, което вменява като роля на Народния музей.

Приканва княза и официалните гости да разгледат експозицията на Музея, които след това правят “обстоятелствена обиколка” из залата.

Централните вестници отразяват по-кратко или по-подробно откриването за публично посещение на Народния музей. Между тях са “Държавен вестник”, “Дневник”, “Вечерна поща”, “Мир”, “България”, “Пряпорец” и “Народни права”. Някои от тях публикуват изцяло речите на княза и министъра на народното просвещение. “Дневник” пише още: “С Народния музей ще може да се гордее целия народ, ще имат право да се гордеят всички, които са спомогнали за да направят от Народния музей онова, което той е днес: един паметник на славни минали времена, учител за бъдещи по-добри времена.”

През първите пет месеца след откриването на експозицията Музеят е посетен от 86 хиляди души! Тази цифра сама по себе си говори за огромната обществена необходимост, на която Музеят достойно отговаря.

Последващата история на Музея е разказана накратко в тази книга. Това е историята на една национална културна институция, която от 1949 г. и административно е вплетена с дейността на друга национална, но научна институция - Българския археологически институт. Днес Археологическият институт с музей на БАН е институция с национални функции, призвана да бъде организатор и двигател на археологическите проучвания и археологическата наука в България, както и да има водеща позиция в музеологията и популяризирането на археологическото наследство на страната. Националният археологически музей, който е съставна част на голямата институция, е най-големия и най-богат археологически музей в страната. Неговите фондове са натрупани предимно преди Втората война, след това главно заради липса на място в хранилищата са допълвани спорадично. След поетапното изграждане на новата експозиция, което вече завърши, поехме курс към обогатяване на Музея с нови значими находки от разкопки, ръководени от сътрудници на АИМ. След дългите ремонти на сградата и липсата на експозиция, през последната година хора от всички възрасти откриха или преоткриха Националният археологически музей с неговото ново лице. Освен като храм на древността, в който влизат и ще влизат десетки хиляди поклонници на познанието за миналото на тази земя, местоположението на Музея в централната зона на столицата определя естествената му роля на място, където голяма част от чуждите гости и делегации, приемани в Президентството, Министерския съвет и Народното събрание могат за кратко време да осъзнаят, че техните високопоставени домакини представят страна с много богато културно наследство и съответно да изпитат респект пред нея.

Стогодишнината от откриването на първата археологическа експозиция в България е добър повод за представянето пред по-широка публика, макар и накратко, на историята на Националният археологически музей. Авторите на хрониката са сътрудници в АИМ, познават добре различни аспекти от миналото и настоящето на Музея, и с ентузиазъм, в невероятно кратък срок подготвиха тази добре илюстрирана книга. А тя е необходимото допълнение към новите експозиции на Музея, които по модерен и научен начин, чрез богат спектър от паметници представят всички епохи от дългата история на обществото в българските земи.

Проф. д.и.н. Васил Николов
Директор на Археологическия институт с музей - БАН